

Bătălia de iarnă de la Lozovaia

The Winter Battle of Lozovaia

*Ioan Tuleu,
Societatei Științifică de Istorie – Filiala Arad*

Abstract

For the people of Arad it is actually terribly important to bring forth into the memory of the present day generations what happened on the Ukrainian field that awful winter, because in the First Division Infantry there have been mobilized numberless people from the county of Arad. Regiments 85 Infantry, Regiment 93 Infantry and Regiment 38 Artillery had their garrisons in Ineu and in Arad.

Key words: *war, missions, offensives, counteroffensives.*

În apropiere de Lozovaia, localitate din Ucraina, situată la circa 100 km sud de Harkov, a avut loc, în iarna anului 1941/1942, una dintre bătăliile importante duse de unitățile românești pe frontul de est. Dar, deși au fost implicate două divizii (Diviziile 1 și 2 Infanterie) și un detașament de schiori, evenimentele din ianuarie-martie 1942 au rămas puțin cunoscute, ignorate chiar de către istoriografia românească. Pentru arădeni este însă foarte important de a aduce în memoria contemporanilor ceea ce s-a întâmplat pe câmpia ucraineană în acea cumplită iarnă, deoarece în Divizia 1 infanterie au fost mobilizați numeroși arădeni. Regimentele 85 infanterie, Regimentul 93 Infanterie și Regimentul 38 artilerie își aveau garnizoanele în Ineu (Reg 85) și la Arad. Dar și în celelalte regimente erau încadrați numeroși soldați din cuprinsul județului Arad, dintre care mulți au murit pe câmpul de luptă.

În misiune de pază și protecție

La 16 octombrie 1941, prin cucerirea fortăreței Odesa, a luat sfârșit cea mai mare bătălie la care armata română a participat aproape de una singură, cu doar foarte puține întăriri de artilerie grea germană. Dar, din cauza pierderilor foarte mari înregistrate, majoritatea unităților românești din Armata 4 au fost trimise în țară spre refacere (circa 210 mii militari), în garnizoanele de pace. Divizia 1 Infanterie și Divizia 2 Infanterie rămân însă

în zona ocupată dintre Nistru și Nipru pentru a face siguranța spatelui. **Divizia 1 Infanterie**, (Regimentul 5 Vânători, 85, 93 infanterie și Regimentele 1 și 38 artilerie) comandată de generalul Emanoil Bârzotescu, subordonată Corpului 6 armată, a fost deplasată circa 500 kilometri spre est, în zona Krivoirog, unde a primit misiune de siguranță și pază (Duțu, Alexandru, p. 360). La rândul ei **Divizia 2 Infanterie**, subordonată tot Corpului 6 Armată, a început, la 18 octombrie, marșul spre Kirovgrad, unde a primit misiune de siguranță între Bug și Nipru (Duțu, Al, p. 161).

Deplasarea s-a făcut pe jos, de către infanterie, în timp ce artileria, proviziile și munițiile au fost transportate cu ajutorul atelajelor tractate de cai. În acest timp, soldații români au avut prilejul de a face cunoștință cu realitățile din necuprinsa Uniune Sovietică, conviețuind în mod pașnic cu populația civilă. S-au semnalat puține acțiuni de sabotaj sau atac armat. “La Odessa am stat numai două săptămâni (povestește Florea Zdrenea, din Regimentul 93 Infanterie, originar din Cinteii-Arad), după care orașul o căzut în mâna armatei române. După asta toți am crezut că venim acasă, că ne-am terminat treaba cu Basarabia, care o fost eliberată. Numa că am avut o mare surpriză. După ce s-o ordonat să ne adunăm în careu, ni s-o spus că s-o primit ordin să la Antonescu să merem mai departe în Rusia, în Transnistria, ca trupe de ocupație, înapoia frontului. Așa am ajuns până la Krivoi Rog. Asta o fost prin decembrie. Am fost cazați în oraș și am fost folosiți ca trupe de ocupație. Ne-or băgat acolo în niște blocuri cu 12 etaje (Tuleu, Ioan, p. 179). Gheorghe Covaci, originar din Chișineu Criș, tunar în Regimentul 1 artilerie Carol I, a mășăluit timp de trei luni timp în care „am căpătat 200 de grame de pâine pe zi”. Amintiri chiar plăcute are din timpul cât a adăstat în regiunea Nistru-Bug, artileristul Alexandru Scrob, care povestea, cu o anume nostalgie, despre cele petrecute în mijlocul populației din satele rusești din apropierea Mării Negre. Nu a fost vorba despre confruntare și nici măcar despre animozitate ci mai mult despre o conlocuire pașnică între oameni care aveau prea multe în comun pentru a se înțelege peste capul comandanților. „Unii ruși erau cam obraznici, dar cu cei mai mulți m-am înțeles, că le spuneam: „Ce caut io aici când am pământ la Luguzău. Nu-mi trebuie mie pământul vostru și cred că nici vouă nu vă trebuie pământul meu. Noi le dădeam alimente, că era cam criză la ei. Noi aveam în plus, pentru că îi treceam la rație și pe cei plecați în concediu și pe unii care au murit. Făceam câte 20 de kilometri cu caii, după care stăteam la câte un colhoz, o noapte-două, iar în timpul ăsta rușii păzeau căruțele, șase căruțe am avut și n-o dispărut nimic, dar le dădeam în schimb câte o pită de familie și ceva salam” (Înregistrare în posesia autorului).

Dar, așa cum reiese din relatarea sergentului TR, Florian Demetrescu, (Comandant la o de grupă de mitraliere, în Batalionul 2, Regimentul 31 Dorobanți, Divizia 2 Infanterie), deplasarea începută în 18 octombrie în noua regiune de concentrare a fost deosebit de dificilă: „La 1 decembrie 1941, Batalionul 2 al Regimentului 31 Infanterie din care făceam parte a ajuns în localitatea Novaiapraha, unde a fost cantonat, comanda regimentului aflându-se în orașelul Alexandrovka. Acest marș executat pe o vreme rea (ploi reci inițial, apoi ninsori puternice, viscole și geruri pătrunzătoare) a fost istovitor; mulți oameni au suferit degerături grave și au trebuit spitalizați, iar caii care tractau căruțele cu coviltir sau transportau mitralierele și muniția au început să de semne de oboseală, mulți au murit și alții au trebuit să fie înlocuiți cu alții din zonă, devenind inutilizabili. Trebuie să remarc însă, că pe lângă aceste condiții grele în care am executat marșuri de peste 400 km, am avut satisfacția să constat simpatia cu care trupele române erau primite de populația civilă” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 369). Dar, ostașii români aflați la mii de kilometri distanță de casele lor nu vor avea prea mult parte de viața oarecum liniștită deoarece marile unități de care aparțineau vor lua parte la luptele grele, desfășurate pe un ger cumplit, pentru a opri contraofensiva sovietică din iarna anului 1941/1942.

Contraofensiva de iarnă sovietică

Misiunea de pază și protecție se încheie repede, deoarece în noaptea de 5/6 decembrie, pe un front de peste 1000 de kilometri, de la Kalinin la Eleț, rușii au declanșat contraofensiva prin trupele Frontului de Vest (cmdt gen. de armată I.S. Konev), Frontului Kalinin (Cmdt gen. col. I.S. Konev) și flancului drept al Frontului de Sud-Vest (cmdt gen. col. S.K. Timoșenko). Armatele sovietice au avut succese mari încă din primele zile. La 8 decembrie 1941, Hitler a semnat Directiva 39 în care, invocând asprimea iernii și dificultățile de aprovizionare, recunoștea necesitatea de a se pune capăt oricăror acțiuni ofensive. În 9 decembrie sovieticii au eliberat Rogacevo, Venev și Eleț, iar la 16 decembrie Kalinin. A doua zi Hitler a emis ordinul de rezistență fanatică: „Mișcări importante de retragere nu pot fi făcute. Ele ar duce la pierderea completă a armelor și echipamentului. Sub conducerea personală a comandanților și ofițerilor, trupele trebuie silite la o rezistență fanatică în liniile lor, indiferent dacă inamicul a străpuns flancurile sau a pătruns în spatele lor. Numai un astfel de mod de lucru va permite câștigarea timpului necesar pentru a aduce întăririle pe care le-am ordonat din Patrie și din vest! (Irving, David, p. 267).

Aceste prime succese sovietice l-au determinat pe Mareșalul Timoșenko să plănuiască o nouă ofensivă prin care să izoleze regiunea industrială Donbas și să prindă Harkovul într-o încercuire uriașă. Atacul a fost declanșat la începutul lui ianuarie, pe o temperatură care scăzuse la 30 de grade sub zero și chiar mai mult: „Transporturile nu se puteau efectua pe calea ferată și pe drumuri din cauza înghețului, iar căruțele trase de cai puteau asigura doar rațiile minime. Cu toate acestea a fost o lovitură încununată de succes, pe partea sudică realizându-se un intrând de 100 kilometri adâncime” (Beevor, Antony, p. 87).

La sud de Harkov, contraofensiva sovietică produsese o breșă importantă în dispozitivul german în zona localității Isium, de pe Doneț. Așa cum aprecia Marele Stat Major Român, comandamentul german de pe direcția sudică a frontului „disputând cu îndârjire terenul și-a consumat toate rezervele, în timp ce rușii aducând mereu întăriri au reușit să producă goluri în dispozitivul german, în special pe direcțiile Pavlovgrad - Dnepopetrovsk și Krasnograd – Poltava”. În aceste condiții OKW solicita sprijinul marilor unități române aflate în Ucraina (Istoria militară a poporului român, p. 468).

Pătrunderea trupelor sovietice la vest de Isium, crease o situație extrem de critică la sfârșitul lunii ianuarie 1942, când rezistențele germane de pe cele două direcții principale: Pavlovgrad – Dnepopetrovsk și Krasnograd – Poltava fuseseră complet fărâmițate. Diviziile germane 100 și 298 fuseseră așa de distruse încât nu se mai putea conta pe rezistența lor. În acest context dificil generalul von Paulus a primit comanda **Armatei 6** germane pentru toate forțele armate germane și române de pe frontul de sud (Beevor, Antony, p. 87).

Paulus și-a mutat cartierul general la Harkov, obiectivul mareșalului Timoșenko. Temperatura scăzuse la -30 de grade, uneori chiar mai mult. Transporturile germane pe calea ferată și pe drumuri nu se puteau efectua din cauza înghețului, iar căruțele trase de cai puteau asigura doar rațiile minime.

Planul mareșalului Timoșenko, a reușit doar parțial, pe partea sudică a învăluirii, unde au fost penetrate liniile germane. A fost o lovitură, încununată de succes. Forțele sovietice au înaintat spre vest, ajungând la sfârșitul lunii ianuarie pe aliniamentul Novo Komo - vest Lozovaia – Smoilovka - Braghimovka (90 km est de Krasnograd), realizând un intrând cu o lățime de 30-40 de kilometri și o adâncime de 50 de kilometri, de unde amenințau serios cele două centre vitale cucerite de germani la vest de Donețk: Harkov și Dnepopetrovsk. Situația era agravată de faptul că germanii nu aveau în zonă rezerve disponibile pe care să le introducă în

luptă pentru a limita pătrunderea forțelor sovietice. În acest context, Grupul de Armate Sud a apelat la Diviziile 1 și 2 infanterie române, aflate în Transnistria cu misiune de pază și siguranță și la Detașamentul de schiori „Colonel Rotta”, constituit de Divizia 3 Munte, care au primit misiunea de a opri pătrunderea sovieticilor spre vest.

Deplasarea unităților românești spre front

La 10 ianuarie 1942, când presiunea sovietică din capul de pod de la sud de Harkov a atins maximum de forță, Divizia 1 Infanterie a primit ordin din partea Grupului German de Armate Sud să se concentreze în zona Dnepopetrovsk - Zaporoje. Deplasarea spre front s-a făcut pe jos și pe calea ferată, pe un traseu de 400 de kilometri, pe un ger de - 35 -40 de grade C, pe viscol și drumuri complet înzăpezite, pentru a fi introdusă în luptă în sectorul Pavlovgrad, între resturile diviziilor 100 și 298 infanterie germane, la dispoziția Corpului 11 armată germană (Duțu, Al, p. 236). Comandantul diviziei, generalul Emanoil Bârzotescu, subordonat Corpului 11 german, a primit ordin, la 29 ianuarie, să închidă golul de la sud de Lozovaia, pentru a bara comunicația spre Pavlovgrad. În spațiul unde a fost introdusă divizia situația era atât de confuză, încât nu se cunoștea unde era inamicul. Inițial, divizia a intrat în apărare în sectorul Kachovka- Samoilovka, între resturile diviziilor 100 și 298 infanterie germane.

Detașamentul de schiori „Colonel Rotta”, constituit în ianuarie 1942 de Brigada 3 munte, din Batalioanele 25 și 26 schiori și un divizion tunuri munte, a fost trimis pe front în zona Harkov. Avea următoarele efective: 19 ofițeri, 23 subofițeri, și 481 trupă. La 26 ianuarie, la scurt timp după ce primul batalion debarcase la Krasnograd, Detașamentul a fost pus la dispoziția Grupării Mikosch, (Divizia 454 germană), care l-a întrebuințat pe direcția principală de pătrundere a inamicului, pe un front de 15 km, la est de Novo Komo. Deplasarea pe front nu a fost deloc ușoară în condițiile temperaturilor deosebit de scăzute.

Locotenentul Mihai Baicu, comandant de companie în Bateria 1 a Detașamentului, sosită în 2 februarie în zonă, a cunoscut pe piele proprie ce însemna iarna rusească: „După un transport pe calea ferată de 15 zile, în vagoane neîncălzite, am debarcat la Krasnograd în ziua de 2 februarie și ne-am deplasat imediat în zona acțiunilor de luptă. Batalionul din primul eșalon al detașamentului nostru debarcase din tren cu o zi înainte și când ne-am pus în marș spre Sleahova ne-am întâlnit cu primii răniți ai acestui batalion, care lupta deja pe râul Orel. Detașamentul nostru de schiori intrase sub ordinele

Detașamentul Krasnograd (german) care mai avea în componere două batalioane de construcții, un batalion format în grabă din elementele comendurii germane din Krasnograd și alte câteva formațiuni locale. Comandantul german nu cunoștea nici ce trupe proprii mai luptau în spărtura făcută de inamic și nici nu avea date referitoare la adversarul din față. Primise misiunea de a opri sau cel puțin a întârzia înaintarea inamicului spre Krasnograd. Deplasarea subunităților Detașamentului nostru de schiori spre zona de acțiune s-a făcut în condiții extrem de grele din cauza gerului de -35 - 40 de grade, viscolul continuu și cantităților imense de zăpadă. Oamenii au depus eforturi foarte mari pentru străbaterea celor 25-30 km prevăzuți în plan, în aceeași măsură au suferit și caii care se înzăpezeau la fiecare pas. Direcția noastră de mișcare era Krasnograd – Ceapaievka - Grusino - Lihaceva (pe calea ferată Harkov - Lozovaia). Acționam complet izolați” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 371).

Divizia 2 Infanterie a fost pusă și ea la dispoziția Înalțului Comandament German și a primit ordin, la 25 ianuarie 1942, într-un moment în care situația din intrândul de la Isium (V de Donețk) se agrava mereu, să se deplaseze la vest de Dnepopetrovsk. Deplasarea s-a făcut pe jos și pe calea ferată, în condiții grele, iar introducerea în front (În subordinea Corpului 11 german), la începutul lunii martie, s-a efectuat pe unități și în sectoare diferite. Trei batalioane și un divizion de artilerie la Orelka (24 km nord-vest Lozovaia, la dispoziția Diviziei 113 infanterie germană), iar restul diviziei pe aliniamentul Blagodatnoe (45 km SE Orelka), la 3 km SE Andreevka, pentru a schimba detașamentul Kampfenkel din Divizia 100 infanterie germană (Duțu, Al, p 161).

Dumitru Boboașcă, caporal în grupul de comandă al Regimentului 1 Dorobanți a supraviețuit aceluși marș cumplit povestind mai târziu încercările prin care a trecut:

„Către sfârșitul lunii ianuarie 1942 am început deplasarea pe jos pentru a ne concentra inițial în zona Dnepropetrovsk, după care să intrăm în luptă acolo unde situația de pe front va impune. Marșul s-a executat în condiții extrem de grele datorită drumurilor înzăpezite, gerurilor mari și viscozelor continui din iarna aceluși an. Din zona Pavlovgrad, unde Regimentul 1 Dorobanți a ajuns în jurul datei de 1 martie, am fost dirijați către satul Kochovka (30 km sud Lozovaia), după care în jurul datei de 9 martie am înlocuit o unitate germană (decimată), pe un front de 9 km nord-est de acest sat. În dreapta regimentului nostru era o unitate germană iar în stânga Regimentul 31 Dorobanți” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 368).

Participarea la lupte

1. Divizia 1 Infanterie

Prima unitate românească care a intrat în luptă a fost Divizia 1 Infanterie (fără artileria proprie, care a fost trimisă la Mariupol), care a primit, la 29 ianuarie, misiunea să apere sectorul dintre Kokovka și Samoilovka localități situate la sud de Lozovaia. În spațiul unde a fost introdusă, situația era atât de critică încât nu se cunoștea unde este inamicul și nici pozițiile pe care mai existau rezistențe germane. În timpul luptelor purtate, localitățile din zonă au trecut în repetate rânduri de la români la sovietici și invers. De pe poziția pe care și-a amenajat rezistențele, Divizia a contraatacat, la 1 februarie, în cooperare cu subunități din Divizia 298 infanterie germană, și a respins inamicul care cucerise gara și localitatea Samoilovka, reușind să închege o poziție de rezistență pe aliniamentul Kokovka – Nikolaevka - Samoilovka. Regimentul 5 Vânători, înaintând de-a lungul căii ferate Pavlovgrad-Lozovaia, a reușit să ocupe cu avangarda gara Samoilovka, unde se găsea un mare siloz în care erau depozitate alimente, echipamente și cereale ale armatei germane. În continuare Regimentul 5 Vânători a dus lupte grele pentru ocuparea satelor Samoilovka și Kristopovka, acțiune la care au participat și celelalte două regimente ale Diviziei (85 și 93 infanterie). Dar inamicul, care stăpânea încă satele Samoilovka și Kristopovka, pregătea și el un atac asupra gării Samoilovka, cucerită de compania 2 a Regimentului; legătura telefonică cu compania fusese întreruptă, ca urmare a pătrunderii patrulelor inamicului în intervalul dintre gară și satul Samoilovka. Aurelian Stoica (slt. Cmdt. pluton în Regimentul 5 Vânători) își amintea perfect evenimentele din acea zi: „În această situație am primit ordin să refac legătura telefonică în cel mai scurt timp. Am plecat de la postul de comandă al Regimentului, instalat într-o fermă situată la vreo 2 km nord-vest de satul Bladodatnoje, împreună cu o echipă de telefoniști, pe un ger năpraznic și un viscol care limita vizibilitatea sub 30 de metri. Era 1 februarie 1942, după amiază. Am întins firul telefonic prin zăpadă, reușind să mă strecur ca prin minune pe lângă patrulele sovietice, înaintând cu mare greutate și orientându-mă numai cu busola. După aproximativ 4 ore de la plecarea în misiune, orientat și de lătratul câinilor din gară, am reușit să ajung la companie și să refac legătura telefonică cu regimentul. În mai puțin de 30 de minute de la restabilirea legăturii, sovieticii au început atacul asupra gării (pe întuneric). Inamicul îmbarcat pe un tren compus din 5 vagoane platformă, înarmat cu mitraliere și două tunuri, a pătruns în gară. Lupta a început cu intensitate, la lumina rachetelor. Locomotiva trenului, aflată în spatele vagoanelor, a fost scoasă

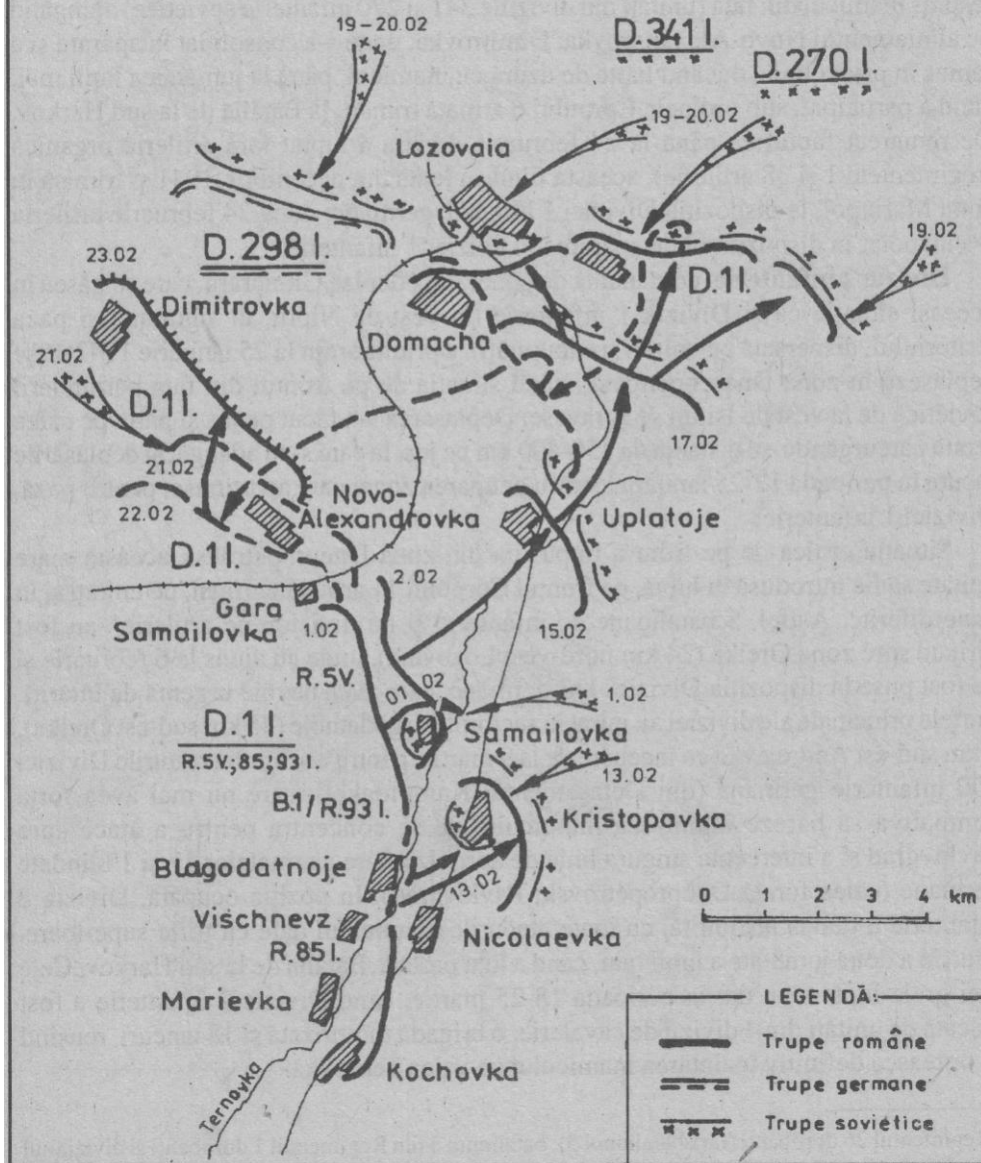
din funcțiune prin două lovituri de tun antitanc trase de locotenentul Rădulescu. În acel moment inamicul a început să se regrupeze și să se retragă de-a lungul căii ferate, urmărit și lovit de focul mitralierelor și aruncătoarelor care sprijineau Compania 2 (De la Nistru la Marea de Azov, p 360).

Între 1 și 13 februarie Divizia 1 a dus lupte grele pentru cucerirea localităților Kristapovka și Samoilovka, trecute de mai multe ori dintr-o mână în alta și a înaintat spre Lozovaia. Astfel, la scurt timp după ce a fost ocupată de subunități din Regimentul 85 infanterie, în dimineața zilei de 2 februarie, localitatea Samoilovka a fost atacată de trupele sovietice, care au obligat forțele române să se replieze. Au urmat lupte grele în care atacurile s-au succedat cu contraatacuri de ambele părți, până la 13 februarie când Samoilovka a fost ocupată a treia oară și definitiv de Regimentul 5 Vânători (Duțu, Al, p. 360).

Soldatul Ioan Cherciu era încadrat în Regimentul 85 infanterie Ineu și a participat direct la lupte: „Plutonul de mitraliere din care făceam parte a fost dat ca întărire Companiei 5 pușcași. Din cauza frigului, uleiul de la mecanismele mitralierelor a înghețat și nu mai puteam trage. Noroc că pe drum, către baza de plecare, am întâlnit resturile unei subunități germane, de la care am obținut puțin ulei special de iarnă, cu care am putut asigura funcționarea mitralierelor. Pentru respingerea inamicului din zona Kristopovka a atacat inițial Batalionul 3, dar a fost respins cu mari pierderi. Atunci am fost introduși noi în luptă (Batalionul 2), dar cu toate eforturile făcute am fost respinși și noi. La fața locului a venit și comandantul regimentului și apoi comandantul Diviziei, generalul Bârzotescu, pe care îl cunoșteam încă de la Odesa. A vorbit cu noi și ne-a încurajat”. În continuare soldatul Cherciu a povestit despre luptele din 7 februarie și 11 februarie de la Kristopovka unde au fost ajutați de avioane Stukas. Acolo a căzut în luptă și comandantul său de mitralieră, caporalul Silvestru Dragomir.

Dar, deși inamicul a opus o puternică rezistență și Regimentul 5 Vânători a avut numeroase pierderi, ofensiva a fost reluată, așa încât în ziua de 19 februarie a ajuns în apropiere de Lozovaia. „Îndeosebi în 19 februarie contraatacurile inamicului au fost deosebit de puternice, fiind sprijinite de artilerie și tancuri. Numai în sectorul unde eram eu am văzut 8-10 tancuri mari, vopsite în alb, greu de distins pe zăpadă” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 367).

**DIVIZIA 1 INFANTERIE ÎN LUPTELE DIN ZONA
KRISTOPOVKA — LOZOVAIA (1-23 februarie 1942)**

Atacul asupra localității Lozovaia, obiectivul principal al Diviziei, a fost declanșat la 19 februarie, pe un front de 15 kilometri, de către Regimentele 93 Infanterie și 5 Vânători. Batalionul 3 și compania de cercetare din Regimentul 93 infanterie au reușit să ajungă la circa 500 de metri NE de sat. Oprite de focul puternic executat de inamic, unitățile au fost retrase la ora 17, la Sevchenko, în rezerva regimentului. Luptele aveau să fie continuate de celelalte subunități ale Regimentului 93 și din regimentul 5 Vânători, care la 20 februarie au reușit să ajungă cu multă dificultate la marginea localității și să cucerească primele case (Al. Dușu, Al... p. 270).

Dar, la sfârșitul zilei de 20 februarie, circa două divizii de cavalerie sovietice, sprijinite de tancuri grele, au atacat frontal în flancul mării unități române, i-au străpuns dispozitivul de luptă în partea centrală și au înaintat până la Sofievka, în spatele Regimentului 85 infanterie. Astfel, Divizia a fost obligată să se replieze, până la 22 februarie, la sud de Novo Alexandrovka, pe aliniamentul Vasilevka – Samoilovka. Dar, a contraatacat a doua zi și a respins forțele sovietice pe aliniamentul Dimitrovka - Alexandrovka, pe care l-a păstrat până la mijlocul lunii mai când a participat la ofensiva germană în urma căreia inamicul a fost respins până dincolo de Donețk.

Florea Zdrenea (Regimentul 93 Infanterie) din Cinteii-Arad a scăpat teafăr din aceste cumplite lupte însă numeroși camarazi au rămas pe câmpul de luptă înghețat: „La început am fost băgați în niște grajduri ale colhozului dintr-o comună, alături au fost cazați nemții. Și ce să vezi, rușii s-or băgat între noi și nemți și ne-or luat cu brandurile și mitralierele și anticarele și acolo o murit multă lume. Eu am scăpat ca prin urechile acului. Eram la pușca mitralieră, într-un colț al grajdului plin de lume. Numai cinci am scăpat din grajd”. Florea Zdrenea mai spune că românii și nemții au revenit și i-au respins pe ruși. “După asta nemții nu ne-or mai lăsat să stăm în grajduri, ne-or scos în câmp deschis, în gerul de minus 40 grade, încât nu puteam săpa nici tranșee, că pământul era înghețat până la un metru adâncime, așa că am stat în zăpadă până s-o gătat iarna. (Tuleu, Ioan Valeriu, p 180) Consăteanul lui Florea Zdrenea din Cinteii, Ilie Botoșan, camarad cu el în același Regiment 93, a fost mai puțin norocos el pierzându-și mâna dreaptă din umăr, în lupta care s-a dat în apropiere de Lozovaia, pe rambleul căii ferate, fiind trimis apoi la spitalul din Iași.

Pentru retragerea din 21-22 februarie Regimentului 93 Infanterie Arad, i s-a retras drapelul de luptă, i-a fost destituit comandantul (col. Gheorghe Balosin) și s-a dat ordin ca ofițerii să fie trimiși în fața Curții Marțiale. La comandă a fost numit locotenent-colonel Ioan Gr. Palade, care

prezentându-se în fața comandantului Armatei 4, general Petre Dumitrescu, i s-a adresat cu următoarele cuvinte: „Mă văd trimis pe front să iau comanda unui regiment căruia i s-a luat dreptul la drapel, i s-a luat comanda comandantului de regiment și s-a dat ordin ca ofițerii să fie trimiși în judecată. Nu știu ce va trebui să fac eu cu acest regiment ca să-l pot repune în fosta lui situație, întrucât orice aș face și oricât de bine s-ar comporta pe viitor acest regiment, dat fiind situația în care se găsește, cu dreptul la drapel pierdut, niciodată nu i se vor recunoaște meritele la adevărata lor valoare și, ca urmare, și eu care abia acum vin pe front va trebui să urmez aceeași soartă” (Tuleu, Ioan Valeriu, p 22).

Regimentul 93 Infanterie a fost inspectat în cursul lunilor martie și aprilie de către generalul Dragalina, Comandantul Corpului 6 român și de generalul german von Kortzfleisch, comandantul armatei 11 germane și chiar de către mareșalul Antonescu. În urma rapoartelor întocmite s-a considerat că judecata făcută asupra comportării regimentului a fost pripită, revenindu-se, prin Ordinul de zi nr 7 al Corpului 6 armată, din 30 aprilie, arătându-se că: „Divizia 1-a, a arătat cu prisosință că zilele negre din februarie n-au fost decât un accident trecător și că valoarea ei este neprețuită. În special în zilele de 6 și 7 martie, s-au arătat virtuțile sigure ale ostașilor acestei mari unități, ce s-a acoperit de glorie” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 373).

La una dintre aceste “vizite” a participat și sergentul Ioan Pășcoi, din Șicula. „Eu eram într-o casă aflată la dispoziția comenzii batalionului, căpitanul era dus pe poziție. Dar, mă plictisesc să stau în casă și ies afară și iacă vine o mașină din aia neagră. Oprește în dreptul meu și cei dinăuntru mă cheamă la ei. Mă, da când mă duc numai generali...! Îi salut și raportez. Ei bătutu-mo Dumnezeu, mă gândesc, n-am putut sta în casă ! Atunci zice un general către mine: Sui aici pe scara de la mașină și să ne duci cât mai aproape de linia frontului. Și plec cu ei în sus pe coama dealului unde era o școală. Poziția era la vreo 3 kilometri. După ce am scăpat de ei am zis că nu mai ies din casă” (Tuleu, Ioan Valeriu, p. 22).

Dar au existat, cei drept, și greșeli în comanda trupelor din subordine, din care cauză s-au înregistrat mari pierderi. La un astfel de caz s-a referit și sergentul Ioan Pășcoi, care în acel moment era comandant al plutonului de mitraliere aflat în rezerva companiei: „S-o retras batalionul și or uitat de noi. Norocul nostru că nu ne-or bătut rușii cu branduri. Eram la Lozovaia. Până la urmă ne-am retras și noi dară iară am contraatacat. Or murit mulți din compania mea, inclusiv doi consăteni (din comuna Șicula n.n.). De la celelalte companii au murit mai mulți” (Înregistrare în posesia

autorului).

Cu toate greșelile care puteau fi imputate comandanților și trupei, introducerea Diviziei 1 Infanterie în luptă, într-unul din cele mai critice momente, a avut o importanță deosebită, permițând comandamentului german să oprească înaintarea forțelor sovietice spre vest și să-și creeze disponibilități de forțe cu care a contraatacat la 24 februarie (Duțu, Al p. 159).

2. Detașamentul de schiori „Colonel Rotta”,

Spre nord-vest acționa, în același timp, independent de Divizia 1, sub comandament german, „Detașamentul Rotta”. Detașamentul a fost folosit pentru oprirea și respingerea inamicului pătruns dinspre Isium spre Krasnograd. Detașamentul a ajuns, cu primele subunități, la 29 ianuarie la numai 24 kilometri de această ultimă localitate. Timp de 12 zile a luptat izolat, la mari distanțe de unitățile germane din zonă, pe geruri cumplite și viscole puternici, reușind să oprească și să respingă un inamic superior în zona localității Kagitscheevka, interceptând de aici direcțiile ce duceau spre Krasnograd. După ce la 4 februarie cucerește localitatea Tischiopinka, înaintează spre sud-est și între 5 și 7 februarie atacă și respinge inamicul ajuns pe valea Orelului, în zona localităților Nisch, Orel, și Kommunarkas, fapte pentru care a primit mulțumiri și felicitări de la comandamentul german. Apoi a trecut la nord de râul Orel, în zona Pakrovka, a atacat și a respins, între 8 și 10 februarie inamicul din localitățile Novi Svet, Grușino și gara Livacevko, la sud de Pervomaisk, la 65 km de Harkov. Subordonat apoi grupării Koch a cucerit, la 17 februarie, puternica poziție inamică de la colhozul Sivaș, prevăzută cu cazemate, apoi, între 19-23 februarie, au căzut și localitățile Kaspurovka, Novo Nicolaevna (pe valea Orelka). După acest prim succes, la 8 martie, a fost deplasat pe valea Bereka, la 50 km sud de Harkov, înlesnind atacul trupelor germane în pădurea Gomoloșka, unde inamicul respinsese trupele ungare din zonă. În această acțiune a avut în subordine și un escadron ungar. La 28 martie a fost transferat pe malul de vest al Orelului, unde a rezistat până pe 14 mai. Peste 100 de ostași ai Detașamentului au fost distinși cu „Crucea de Fier germană” (Armata română, p. 142 și De la Nistru la Marea de Azov, p. 364).

Luptele duse condiții excepțional de dificile au fost povestite cu multe amănunte și de Mihai Baicu: „În noaptea de 2 spre 3 februarie batalionul nostru s-a oprit în satul Pokrovka, urmând să reluăm înaintarea a doua zi dimineața. Toată noaptea a viscolit. De dimineață am început înaintarea. Compania mea primise misiunea să asigure deplasarea

Batalionului și eventual să ia contactul cu inamicul. Vremea era total potrivnică. Zăpada trecea peste genunchi și, fiind afânată, marșul pe schiuri era greoi. Se înainta cu cel mult 2 km pe oră.

În februarie ziua e scurtă. Amurgul se lăsa imediat după ora 16. Câmpul era descoperit și fără nici un reper pentru a înlesni orientarea, nici un arbore, nici o ridicătură. Din 50 în 50 de pași, poate și mai des, verificam unghiul de marș, stabilit anterior pe hartă, și mă dirijam pe direcția indicelui de pe cadranul busolei. Distanța între ultimul meu pluton și capul batalionului era de cel mult 200 de metri. În aceste condiții am înaintat toată ziua și abia la căderea întunericii am zărit marginea satului Novi Svet. Greutatea marșului în condițiile ninsorii și zăpezii abundente ne istovise, cea mai mare dorință a tuturor era să ne adăpostim pentru noapte. Nimănui nu-i trecea prin minte că satul ar putea fi ocupat de inamic. Parcă ne aflam într-o aplicație obișnuită, nu la război.

Mă aflam în capul companiei cu micul meu grup de comandă. Până ne-am apropiat de primele case era deja întuneric. Am transmis în șoaptă ordinul pentru oprire și normal era să trimit o patrulă să verifice dacă satul este sau nu ocupat de inamic, dar nu am făcut-o. Am socotit că oamenii sunt prea extenuați. Am luat numai pe sergentul Bogdan Clement, ne-am armat pistoalele mitralieră și am pornit spre prima casă. Curaj ? Imprudență ? sau elanul tineresc.

Abia am ajuns la aproximativ 50 m de prima casă și o rachetă de culoare roșie s-a înălțat, urmată de o rafală lungă de armă automată. Ne-am făcut una cu zăpaa. Costumele noastre albe de camuflaj ne-au făcut mai puțin vizibili pentru inamic”.

Cătunul a fost cucerit după ce inamicul a fugit. Avea 20 case. Restul satului Novo Selo era dincolo de o vale largă. A doua zi s-a dat lupta pentru cucerirea satului (De la Nistru la Marea de Azov, p. 371).

Divizia 2 Infanterie

Divizia 2 infanterie, comandată de generalul Nicolae Ghineraru, a intrat în luptă mai târziu, pe unități și în zone diferite datorită situației de pe front. Astfel, la 6 februarie, trei batalioane de infanterie și un divizion de artilerie au fost trimise în zona Orelka (nord-vest de Lozovaia), la dispoziția Diviziei 113 germane, iar forțele principale au intrat, la 9 martie, în sectorul Blagodotnoje (sud Lazovaia), la 3 km sud-est de Andrejevka, schimbând resturile Detașamentul Kampfenkel aparținând diviziei 100 infanterie germane, aflată în apărare în acea zonă. Caporalul Dumitru Boboașcă, de la grupul de comandă al Regimentului 1 Dorobanți relatează în continuare

modul în care s-a făcut instalarea unității sale pe noile poziții:

„Din zona Pavlovgrad, unde Regimentul 1 Dorobanți a ajuns în jurul datei de 1 martie, am fost dirijați către satul Kochovka (30 km sud Lozovaia), după care în jurul datei de 9 martie am înlocuit o unitate germană (decimată), pe frontul de 9 km nord-est de acest sat. În dreapta regimentului nostru era o unitate germană iar în stânga Regimentul 31 Dorobanți”.

Sergentul T.R . Florian Demetrescu, comandant de grupă mitraliere în Batalionul 2, Regimentul 31 Dorobanți, a descris cât se poate de fidel modul în care s-a dat lupta în apărare la sud de Lozovia la care a participat personal: „În jurul datei de 9 martie 1942, am ocupat o poziție de apărare în zona 3-4 km nord-est de satul Vischinevij (situat pe valea Ternovka, la aprox 30 km sud de Lozovaia). Poziția Batalionului 2 se găsea în fața satului Nikolaevka, în care se grupaseră rămășițele germane care fuseseră aproape decimate în luptele anterioare. Ocupam un deal ce îngloba cota 153.

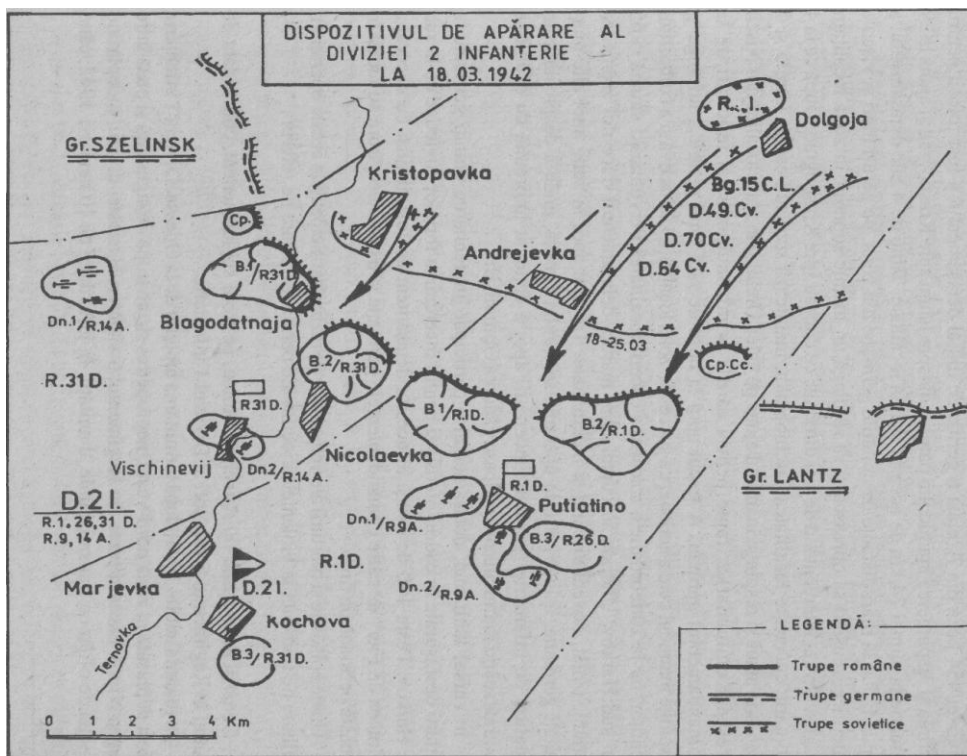
Pe această mică ridicătură de teren se afla o magazie dezafectată care înainte de război folosise pentru fabricare și depozitarea țiglei.

În afară de această magazie, cât puteai cuprinde cu ochii, în fața noastră nu puteai vedea decât o suprafață plană, acoperită de un strat gros de zăpadă strălucitoare; nici un pom, nici o așezare omenească. În acest pustiu alb, singurul adăpost ni-l oferea zăpada groasă în care ne-am săpat tranșee, în care ne simțeam protejați de gerul năpraznic, amplificat de vântul siberian și de viscolul care ne tăia respirația.

De la 6 martie, când am intrat pe poziție, până la 28 martie când am fost rănit și evacuat, singura flacără pe care am văzut-o a fost de la chibriturile cu care ne aprindeam, în momentele de liniște, țigările. Luptele cele mai îndârjite s-au dat în sectorul diviziei noastre în perioada 18-25 martie, când sovieticii au atacat foarte puternic mai ales la joncțiunea dintre batalionul nostru și Batalionul 1.

Îmi amintesc că într-una din aceste crâncene lupte, comandantului Batalionului 1 i s-a raportat ordinul venit de la comandamentul Diviziei „să raportăm câtă muniție am consumat și să adunăm tuburile de la cartușele trase. Maiorul Sihleanu a replicat revoltat: „La noi este iadul, plouă cu tot felul de proiectile, iar vouă vă arde de rapoarte și de strângerea tuburilor din zăpadă”.

Am constatat că sovieticii atacau în valuri succesive, din care numai primele aveau luptători înarmați, valurile următoare folosind armele celor căzuți în luptă, în fața lor” (De la Nistru la Marea de Azov, p. 369-371).

În sectorul Putiatino-Nicolaevka marea unitate română a luptat eroic, rezistând puternicelor atacuri executate de inamic, care au culminat în zilele de 27 și 28 martie. Cele mai grele lupte s-au dat la Isknevi, Nicolaevka și Blagodatnoe. (Duțu, Al, op. cit. p. 161)

Cu toate atacurile îndârjite ale sovieticilor, la care au participat patru divizii de infanterie și circa 18 tancuri, Divizia 2 Infanterie a stat neclintită în apărare în acest sector până în luna mai, când unitățile germane și românești au pornit contraofensiva, ocupând Lozovaia și încercuind gruparea inamică de la Harkov, ajungând până la Donețk.

Unitățile românești care au participat la Bătălia de iarnă de la Lozovaia și-au făcut pe deplin datoria, reușind să stăvilească pătrunderea sovieticilor care altfel ar fi pus în mare pericol unitățile germane care primiseră ordin să nu cedeze nici un metru de teren. Au putut face asta numai cu ajutorul românilor fără ca să li se recunoască pe deplin meritele. Au fost însă revizuite de către comandamentul românesc aprecierile asupra felului în care s-a comportat Divizia 1 infanterie, motiv pentru care s-a dat și ordinul de zi pe care îl reproducem în continuare.

Pentru Diviziile 1, 2 române și Divizia 113 germană

Ordin de zi nr 7

Din 30 aprilie 1942

Ostași

Bătălia de iarnă s-a sfârșit cu victoria noastră.

Suportând cu bărbăție toate rigorile unei ierni năpraznice, - ați arătat că hotărârea voastră este de neînvins.

Repetatele atacuri ale inamicului au fost înfrânte iar dorința lui de a pătrunde spre Pavlovgrad, Dniepropetrovsk și calea ferată nimicită.

Divizia 113 germană, a arătat toate virtuțile unei mari unități de elită, demnă reprezentantă a glorioasei armate germane.

Divizia 1-a a arătat cu prisosință că zilele negre din februarie n-au fost decât un tragic accident trecător și că valoarea ei este neprețuită.

În special zilele de 6 și 7 martie au arătat virtuțile sigure ale ostașilor acestei mari unități, ce s-au acoperit de glorie.

Divizia 2-a, după trecătoarea oscilație de la 16 martie, s-a luptat cu nespus eroism, rezistând zece zile atacurilor repetate ale unui inamic puternic, sprijinit de numeroase care de luptă. Strădania inamicului a fost zădărnicită și scump plătită.

Ostași ai Corpului 6 armată! Pentru glorioasele voastre fapte de lupte și sfintele voastre suferințe vă mulțumesc.

Mă închin în fața morților noștri. Memoria lor va fi în veci cinstită de patrie.

Comandantul Corpului VI Armată
General de divizie **C.I. Dragalina**

Bibliografie

1. Duțu, Alesandru; Dobre, Florica; Loghin Leonida: „Armata română în Al Doilea Război Mondial”, Editura Enciclopedică 1999, București.
2. Tuleu, Ioan: „Satul dintre bălți”, E. Viața arădeană, Arad 2008.
3. „De la Nistru la Marea de Azov, iulie 1941-iulie 1942”, Editura Vasile Cârlova, București 1997.
4. Irving, David: „Hitler”, New York, 1977.
5. Beevor, Antony: „Stalingrad”, Editura Rao.
6. „Istoria militară a poporului român”, vol VI, Editura Militară, București 1989.
7. Tuleu, Ioan Valeriu: „Războiul trăit”, Editura Viața arădeană 2012.